

Het recht van de oplage

De scherpe kant van royalty watching

column

Katia Segers

Deeltijds docent communicatiewetenschappen van de VUB

De Belgische media beleven hoogdagen dankzij enkele saillante 'faits divers'. Eerst de verloving van de kroonprins, vervolgens Delphine - de vermeende buitenechtelijke dochter van Koning Albert II - en zeer recent de zaak Brusselmans versus Demeulemeester. In geen van de drie gevallen gaat het om maatschappelijk belangwekkende gebeurtenissen. Toch worden alle details in alle media ongemeen breed uitgesmeerd. En in de drie gevallen putten de media zich uit om de nieuwswaardigheid van de verhalen te legitimeren. Relevantie zoekt en vindt men buiten de feiten zelf. De verloving is belangrijk omdat het over een kroonprins gaat en hij bijgevolg de toekomstige koningin aan het volk voorstelt. Vandaar de kilometers bandmateriaal over de blijde intredes, maar ook over Mathildes nieuwe schoenen en haarstukje. *Delphine is relevant* omdat Koning Albert zich opstelt als het morele geweten van dit land. Vandaar de wilde achtervolgingen van Delphine en haar moeder. Het uit de rekken halen van het boek *Uitgeverij Guggenheimer* is relevant want het is een aantasting van de vrije meningsuiting. Vandaar het breed uitsmeren van de aanstootgevende zinnen aan het adres van Ann Demeulemeester.

Publiek-privé

Niet de feiten op zich zijn opmerkelijk, wel het debat over de vraag hoe publiek iemands leven kan en mag zijn. Zelfs het leven van publieke figuren zoals de leden van het hof of een modeontwerpster. Het debat gaat over de grens tussen privé en publieke sfeer. Waar stopt het recht op vrije meningsuiting en vrije nieuwsgaring en waar begint het recht op privacy? Dat is de bijzonder moeilijke inzet. Moeilijk, want subjectief en normatief. Normativiteit en subjectiviteit zijn echter politiek incorrecte begrippen.

In de debatten hoor ik veel wind waaien, maar des te minder argumenten. Opmerkelijk genoeg legt die wind geen windeieren: de kijkcijfers gaan de hoogte in wanneer Mathilde op het scherm verschijnt; niet alleen de roddelbladen maar ook de Belgische en internationale kranten zagen hun oplage stijgen met Delphine op de cover, het boek van Mario Daneels over Koningin Paola verkoopt als zotte broodjes, en de heisa rond het boek van Brusselmans heeft een herdruk opgeleverd nog voor het uit de rekken is gehaald.

Wiens belangen worden hier gediend? Die van degenen over wie bericht wordt, die van het publiek dat uit is op nieuws, of die van de berichtgever? Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat de enige winnaars de media zelf zijn; en de individuele journalisten, die met deze verhalen willen scoren. En natuurlijk de auteurs van de gewraakte boeken, waarmee hun naambekendheid ongekende toppen scheert. Ook het publiek is niet zonder 'zonde'. Omdat het uit is op smeulige verhalen, doen de oplages en kijkcijfers het goed. En het onderwerp van berichtgeving? Noch Delphine en haar vermeende vader, noch Demeulemeester hebben enige media-aandacht gezocht.

Voor Mathilde en Filip ligt dit anders. Bekijken we het sprookjespaar even van nabij. Is de verloving van Filip en Mathilde nu een 'geschenk uit de hemel' (dixit *royaltywatcher* Jan Van den Berghe) of een geniale pr-stunt? *Who cares?* Het effect is er: ons koningshuis is weer even gered voor de komende generatie. *Met onze eigen Lady Di haalt Laken* zonder probleem de Belgische en internationale koppen. Even leek het erop dat de Belgische imagocampagne van staatssecretaris Chevalier overbodig was. De prins en zijn jonkvrouw zijn het perfecte afleidingsmanoeuvre geweest voor de buitenlandse pers: goodbye dioxine-

crisis, hoera sprookje. Maar er is zo weinig spontaneïteit. Het sprookje is net iets te perfect: de verloving wordt bekend gemaakt midden van de Belgische imagocrisis, net voor 2000. Mathilde is van Waalse bodem, maar heeft Vlaamse roots en woont in Brussel, lijkt niet dom, is spontaan en oogt bijzonder aantrekkelijk. Kortom ze is geknipt om onze volgende koningin te worden.

Of we nu aankijken tegen een gearrangeerde partij of getuige zijn van de echte liefde vanwege Filip voor Mathilde, feit blijft dat België zich verheugt. De toekomst van ons vorstenhuis en vaderland lijkt weer verzekerd... tot wanneer het

jonge broekje Mario Daneels het ideale alibi wordt om de al te blij Lakense berichten te counteren. Waar er hoop was om de gemeenschappen naar elkaar te laten toegroeien, leidt een zinnetje over een vermeende buitenechtelijke dochter van Albert II tot een communautaire mini-oorlog. Maar wie voert nu eigenlijk oorlog? Niet de Vlaamse en Waalse bevolking. Filip en Mathilde worden even blij ontvangen in Luxemburg als in West-Vlaanderen. Wel wordt ruzie gemaakt in de politiek, en vooral in de media.

Nivellering

Deze 'mini-koningskwestie' levert samen met het verhaal van 'Flipper naast Mathilde' (dixit Yves Desmet) kilometers kopij en beeldband op. Niet alleen op VTM in programma's als *Royalty*, maar ook op de VRT. Niet alleen in bladen als *Story* en *Het Laatste Nieuws*, maar evengoed in *De Morgen* en *The Times*. Weliswaar met dien verstande dat 'Unterschied muss sein': *Het Laatste Nieuws* bericht over Delphines liefdesleven, *De Morgen* wijdt een artikel aan de betekenis van Delphines kunstwerken, vanuit de vraag of haar turbulente familiegeschiedenis terug te vinden is in haar kunst' (sic). Kwestie van de eer hoog te houden.

Moeten we dan medelijden hebben met het koningshuis? Het lijkt erop het dat ze een beetje slachtoffer zijn geworden van hun ei-

gen media-offensief. Het koningshuis heeft het roer omgegooid. Laken heeft geleerd de dingen stil te houden. In het geval van Filip en Mathilde werd een driejarige relatie voor de buitenwereld verborgen; het geval van Delphine was slechts in een zeer beperkte incrowd bekend tot Mario Danneels het hek van de dam duwde. Het Hof pakt het verlovingsverhaal met die blijde intredes ook bijzonder professioneel aan. Tot en met de kleding van het koppel is bijzonder uitgekiend. In Wallonië draagt Mathilde een zeer klassiek mantelpak-

De vraag bij society-verhalen gaat over de grens tussen publiek en privé. Waar stopt het recht op vrije nieuwsgaring en waar begint het recht op privacy?

je; in het modegevoelige Vlaanderen verschijnt ze in een modieuze creatie à la Olivier Strelli.

De Delphinekwestie leek behoorlijk wat roet in het eten te zullen gooien in dit proffensief. Hoewel dit verhaal de *worst case scenario* leek te zijn, heeft Delphine de laatste intrede van het verloofde koppel nauwelijks overschaduwd. Een week ervoor stonden de nationale en internationale media echter *nog bol van deze zaak*. *Nochtans is het feit zelf*, namelijk het al dan niet hebben van een buitenechtelijke dochter, eigenlijk niet het onderwerp van discussie geweest. Dat ze het is, daarvan is min of meer iedereen overtuigd. 'So what?', zei de ULB-historicus Jean Stengers, 'Eén bastaardkind?' Neen, Stengers telt zeven 'officiële' bastaardkinderen bij de Saxen-Coburgs, om nog maar te zwijgen over het veel grotere aantal niet-officiële.

Nieuwswaarde?

Minstens evenveel kopij als aan de evenementen zelf, besteden de media aan beide kanten van de taalgrens aan het benadrukken van de nieuwswaardigheid van beide evenementen. De nieuwswaarde van het koningshuis is echter relatief, hoezeer Jan Van den Berghe *royalty watching* ook claimt als een apart journalistiek specialisme naast bijvoorbeeld de Wetstraatjournalistiek. Wanneer men, zoals in het geval van Delphine, tracht om hierover

objectief te argumenteren, loopt dit onvermijdelijk uit op meningsverschillen tussen individuele journalisten. Sommigen maken onderscheid tussen zaken die de privé-persoon van de koning aanbelangen en zaken die de koning als publieke figuur betreffen. Sommigen vinden het feit van het koninklijk bastaardkind zelf nieuwswaardig, maar vinden de vermel-

om zouden ze ineens hun privé-leven moeten blootleggen? In wiens belang? Worden zij er beter van? Wordt het publiek wijzer van die stomme interviews? Neen. Zelfs overtuigde royalisten die elke stap van het huis volgen, waren niet verbolgen over de buitenechtelijke dochter zelf, wel over de privacy-inbreuk. De 'exclusieve interviews' waren niet meer of

Er bestaat in de royalty-verhalen van de laatste weken slechts één gelijk: dit van de oplagen en de kijkcijfers.

minder dan trofeën op het palmares van de 'onderzoeksjournalisten' van dienst. Ze verlenen aanzien in hun professionele en intieme kring en verhogen

ding van haar naam irrelevant. Anderen vinden de berichtgeving over Filip als troonopvolger wel van publiek belang, terwijl het nieuws over de bastaarddochter geen publiek belang heeft omdat zij toch geen recht op troonopvolging heeft.

hun kans op promotie. De televisiezender is natuurlijk tevreden met de scoop: de kwaliteit van de redactie wordt in de verf gezet, de kijkcijfers zijn gegarandeerd hoog en de reclame-inkomsten navenant. De kijker heeft gekeken, maar hij zat er niet op te wachten.

Zelfs al ging een groot deel van de media-aandacht naar de nieuwswaarde van het feit, media-aandacht was er in elk geval. Ook in de kwaliteitsbladen. Is deze hoeveelheid band en kopij nu gerechtvaardigd? Hebben we op alle details "die we niet mochten missen", wel recht? Yves Desmet meent van wel. In zijn krant *De Morgen* huldigt hij de stelling dat in een open, transparante maatschappij met een vrije pers mensen - in dit geval het koningshuis - niet kunnen bepalen welk deel van hun privacy geautoriseerd mag worden en welk deel privé moet blijven. Alle "dingen des levens" interesseren ons als mens, interesseren dus ook de lezers van *De Morgen*. Over een aangrijpend menselijk verhaal als dit moet dus bericht kunnen worden. Is dit niet hetzelfde argument dat de roddelbladen gebruiken? Zelfs al gaat het bericht in *De Morgen* over de kunstwerken van Delphine, de jongedame heeft er niet om gevraagd, net zomin als ze haar vader heeft kunnen kiezen.

Hoeveel argumenten ook, er bestaat in deze *royalty*-verhalen slechts één gelijk: dit van de oplagen en de kijkcijfers. Terwijl de media, samen met de intellectuelen van dienst, een theoretiserend discours bovenhaalden over het recht op informatie, het recht op vrije nieuwsgaring en het recht op privacy, ging het toch maar even beter met de verkoop van de Belgische dagbladpers, de kijkcijfers en de reclametarieven. En daar was het om te doen.

Het gevolg van deze redenering was dat Delphine en haar moeder een week lang volgelvrij werden verklaard. Ze werden achtervolgd, opgejaagd en belaagd tot ze instemden met een nietszeggend interview. En waarom zouden ze iets te zeggen hebben gehad? Waar-